

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Astridlaan (Meulebeke, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2019B157
Februari 2019

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert, Wouter Van Goidsenhoven, Clara Thys

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2019

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	16
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	17
1.4.1.1	Landschappelijke situering	17
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	22
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	23
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	24
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	25
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	25
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	30
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	33
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	36
1.5	Synthese	40
2	Bibliografie.....	42

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).....	14
Figuur 5: Inplantingsplan (bron: opdrachtgever).....	15
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 10: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).....	20
Figuur 11: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).	21
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	23
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....	24
Figuur 15: Onderzoek Kapellehoek en Ommegangsdreef weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	26
Figuur 16: Ter Borch, Sanderus, 1641 (Bron: Heemkundige Kring Molenbeke)	31
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	33
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	34
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	35
Figuur 20: Locatie magazijn/showroom pelswaren Bouckaert (bron: Sertius, 2011).	36
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	37
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	37

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	38
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	38
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt);.....	39

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
---	---

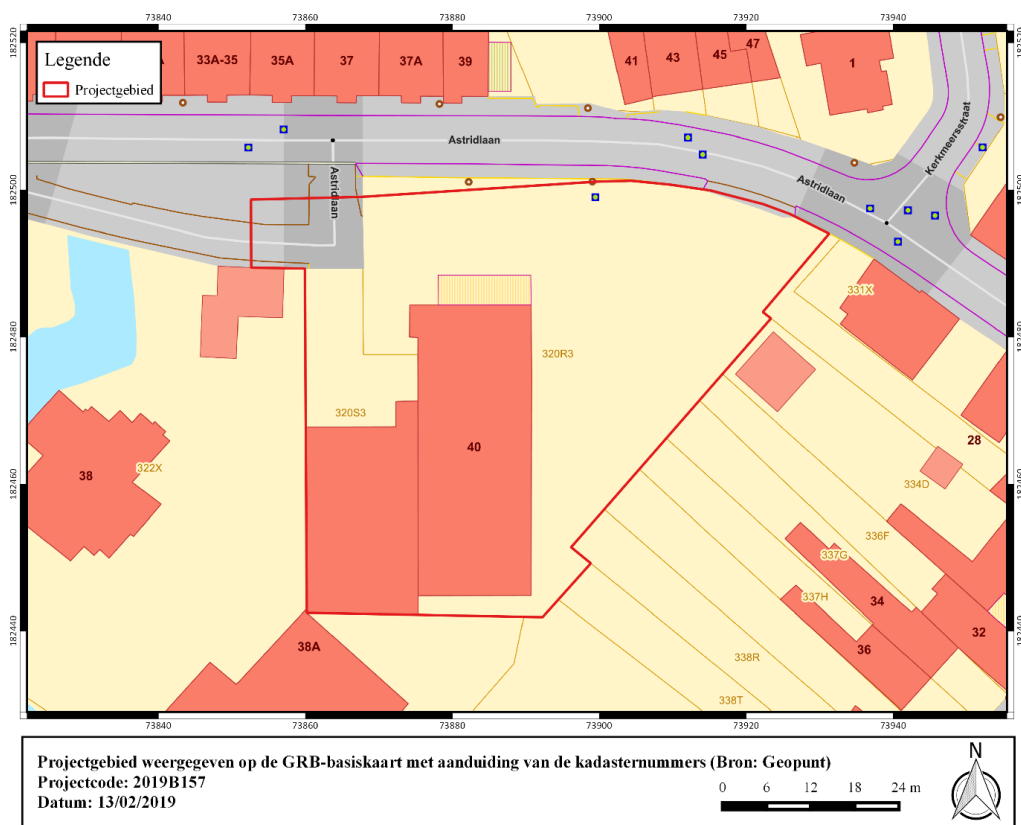
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

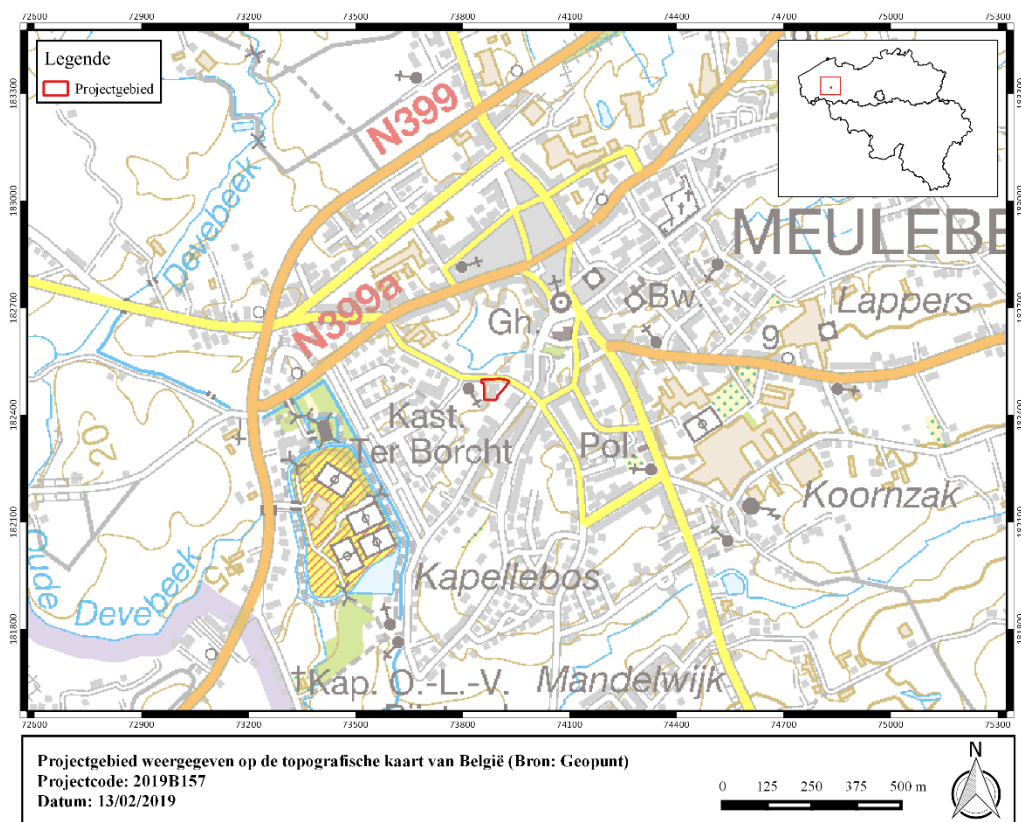
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Meulebeke
	Deelgemeente	/
	Postcode	8760
	Adres	Astridlaan 40 8760 Meulebeke
	Toponiem	Astridlaan
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 73822 Y _{min} = 182429 X _{max} = 73955 Y _{max} = 182521
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Meulebeke, Afdeling 1, Sectie E, nr's: 320r3, 320s3 Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als xx. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 3106 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het onderzoeksterrein is op heden nog bebouwd. Deze bebouwing dient eerst verwijderd te worden.

Daarom wordt geadviseerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Astridlaan, Meulebeke werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Meulebeke, in de provincie West-Vlaanderen. Meulebeke is een landbouw-, nijverheids- en woongemeente. De gemeente grenst ten noorden aan Pittem en Tielt, ten oosten en zuidoosten aan Oostrozebeke, ten zuiden en zuidwesten aan Ingelmunster en ten westen aan Emelgem (Izegem) en Ardoorie.

Het projectgebied grenst ten noorden aan de Astridlaan. Het centrum van Meulebeke situeert zich ca. 300 meter ten noordoosten.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het onderzoeksterrein bedraagt 3106 m².

Op heden situeert zich ter hoogte van het plangebied een commercieel pand (ca. 1015 m²) met bijhorende parking. Het terrein is integraal bebouwd en verhard.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

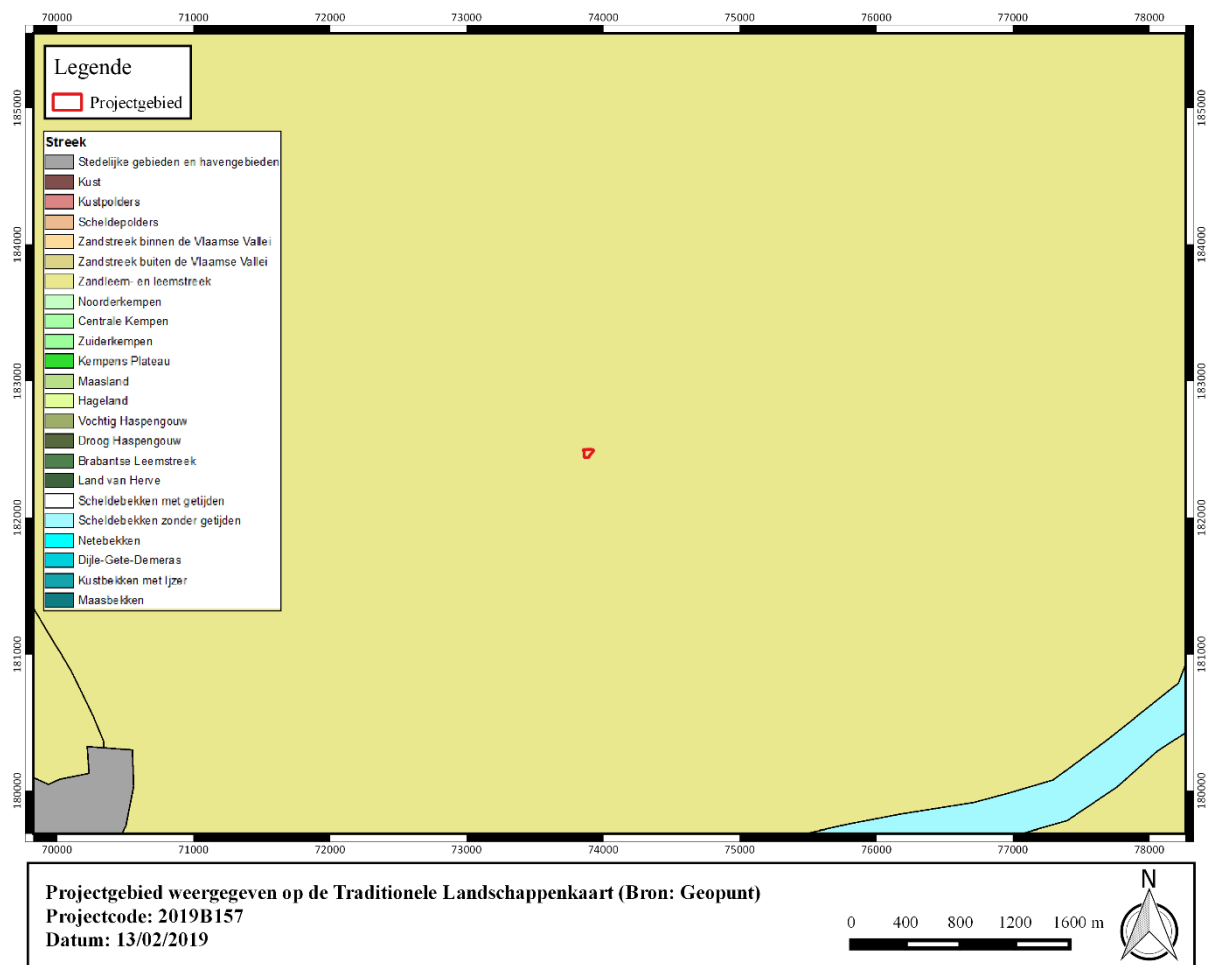
1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

1.4.1.1 Landschappelijke situering

Landschappelijk gezien is Meulebeke gelegen in de zandleemstreek. Ten noorden van het plangebied stroomt de Lapperbeek/Dierdonckouterbeek richting de Devebeek, een zijrivier van de zuidelijk gelegen Mandel. Het terrein bevindt zich op de overgang van de vallei van de (Oude) Devebeek en de zuidoostelijk gelegen getuigenheuvel waarop het gehucht 'De Paanders' zich heeft ontwikkeld.

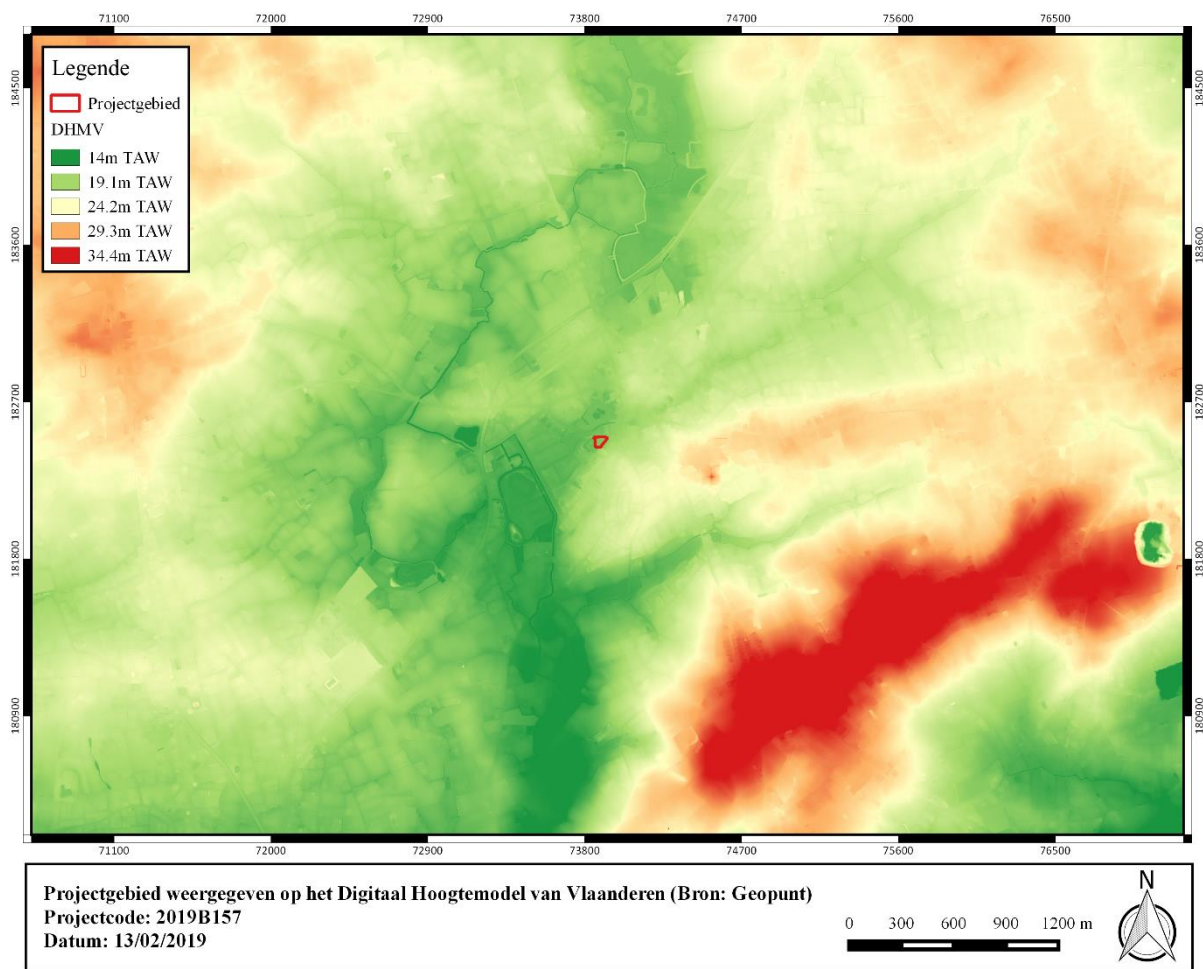
Het projectgebied zelf bevindt zich op een hoogte tussen 17,4 en 17,9 m TAW.

Hydrografisch situeert het onderzoeksterrein zich in het Liebekken, deelbekken Devebeek.

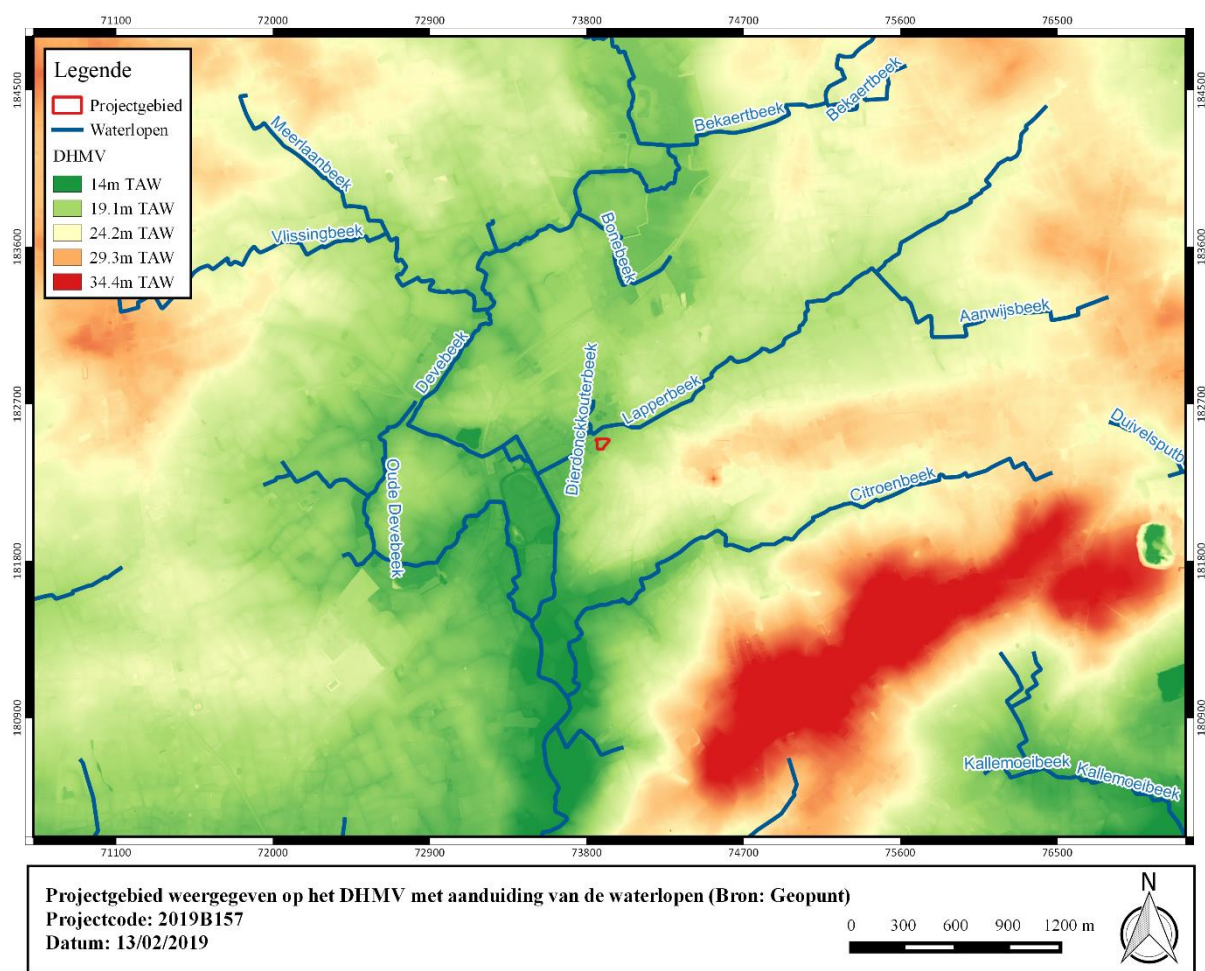

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

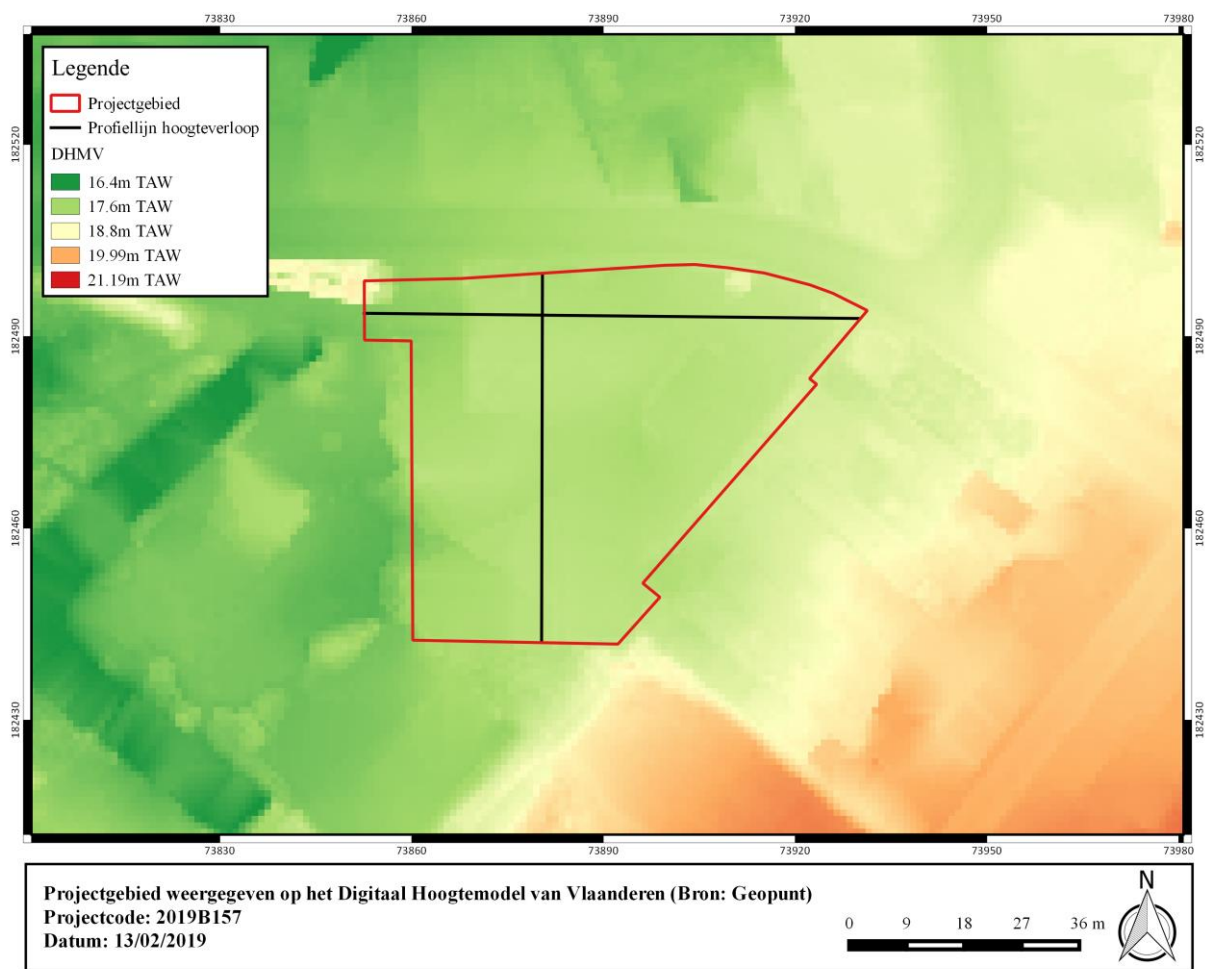

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

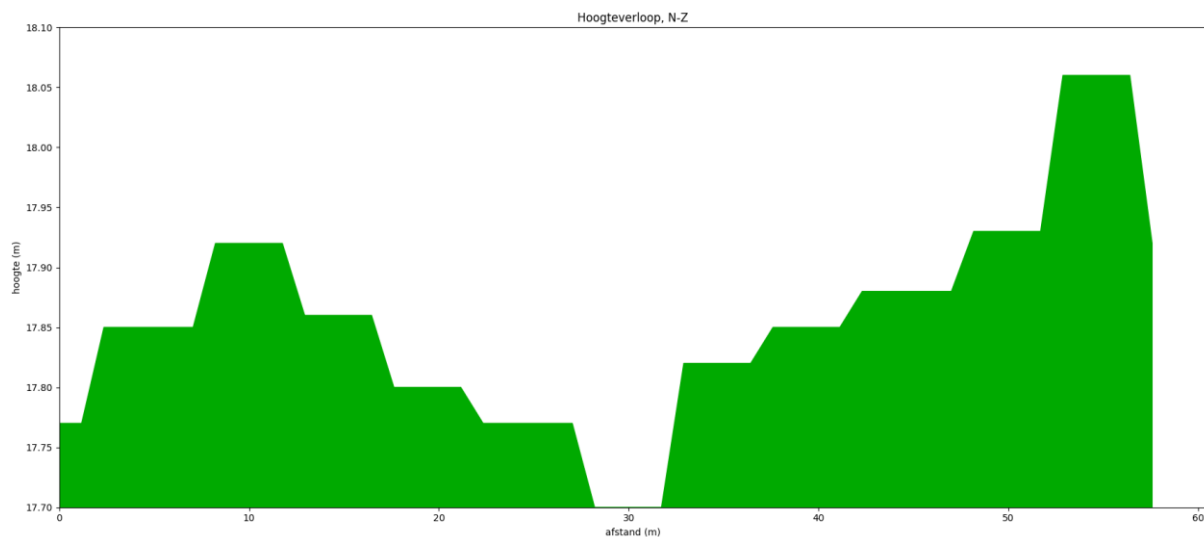

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

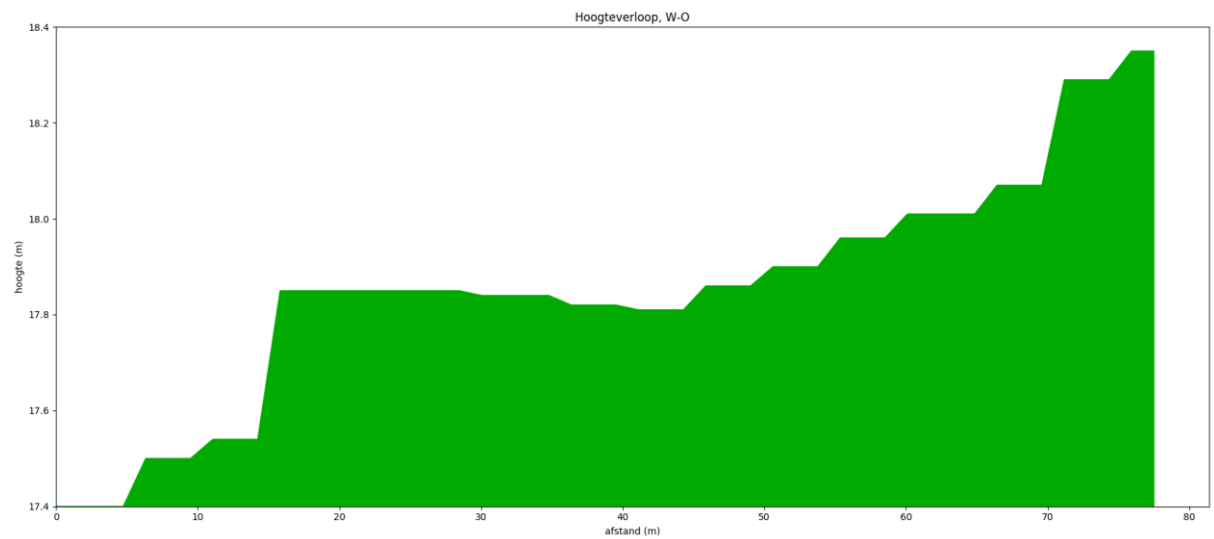

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 10: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).

Figuur 11: Hoogteverloop, W-O (Bron: Geopunt).

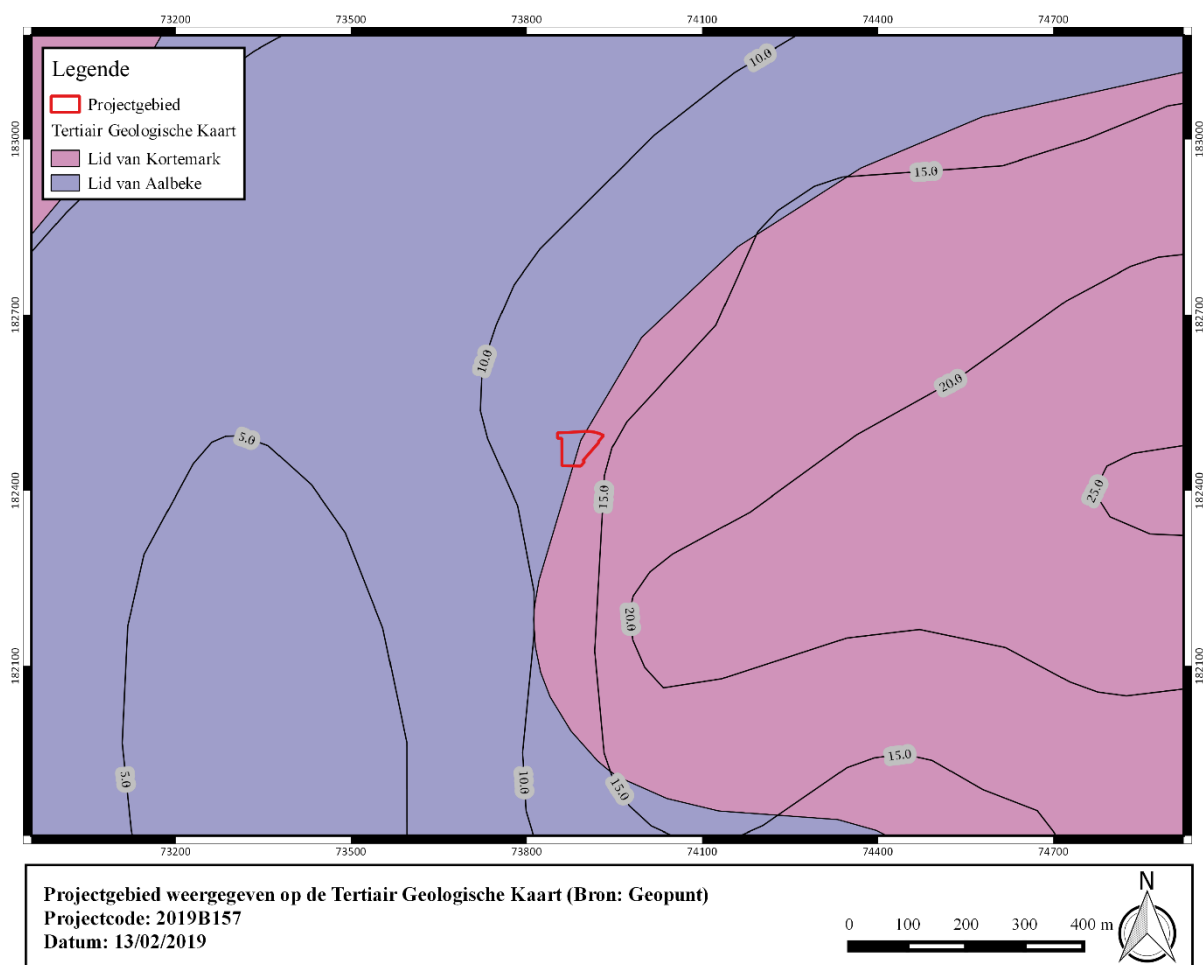
1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is deels gelegen in het **Lid van Aalbeke** (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het **Lid van Aalbeke** is een fijnsiltige homogene klei, afgezet in een rustig open-shelf milieu. Het manifesteert zich vaak als een grijze plastische klei die soms fossielen, zandsteenconcreties en laagjes grijs zand bevat. Deze klei wordt uitgebaat voor vervaardiging van bakstenen, dakpannen en siertegels.

Het oostelijk deel van het projectgebied is gelegen in het **Lid van Kortemark** (Formatie van Tielt). De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

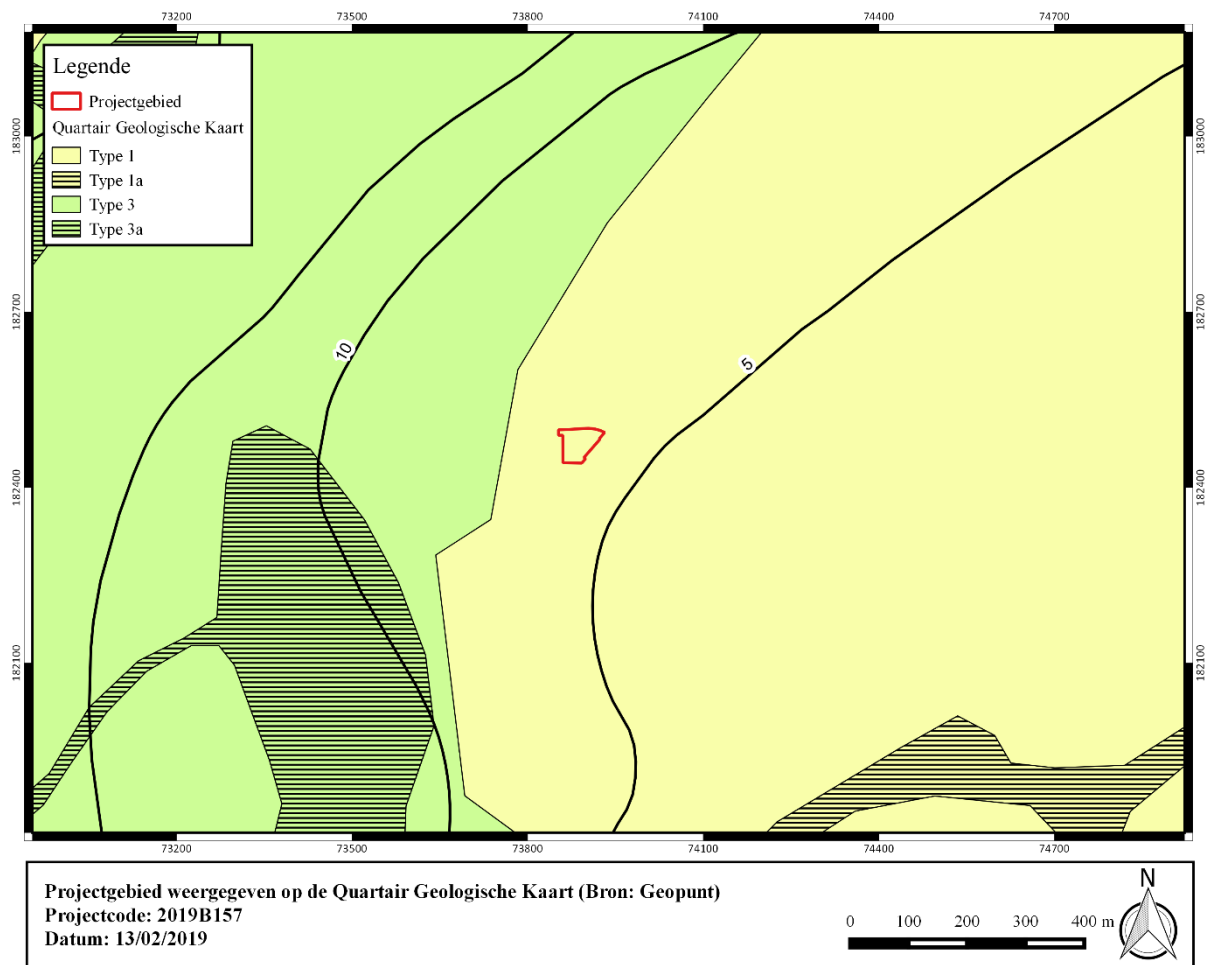
Het oudste lid is het **Lid van Kortemark** en bestaat uit horizontaal gelamineerd fijn zandig grof silt en kleiig-siltig zeer fijn zand. Het is afgezet in de overgangszone tussen de buitenkust en de open shelf."

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Tussen 5/11 en 23/11 november 2018 is een opgraving uitgevoerd door Ruben Willaert BVBA aan de Vuilputstraat te Meulebeke, slechts 200 meter ten zuidoosten van het plangebied. Het rapport is momenteel nog in een uitwerkingsfase. Bij het proefsleuvenonderzoek wezen een aantal aangetroffen sporen in de richting van een gebouwplattegrond. Alsook werd een waterput aangesneden. Bij het vlakdekkende vervolgonderzoek werd de aanwezigheid van de gebouwplattegrond niet alleen bevestigd, er werd nog een extra hoofdgebouw en bijgebouw geattesteerd. Naast de reeds vastgestelde put kwamen nog een bijkomende waterput met bekisting, en twee waterputten zonder bekisting aan het licht. De vondsten betroffen voornamelijk bouw materiaal, gecombineerd met enkele fragmenten aardewerk. Zowel het aangetroffen aardewerk als de contouren van de gebouwen doen een datering in de Romeinse periode vermoeden. Verder natuurwetenschappelijk onderzoek zal hieromtrent uitsluitsel moeten brengen.³

Nog niet opgenomen in de CAI is tevens een proefsleuvenonderzoek uit 2017, uitgevoerd door Ruben Willaert BVBA, ter hoogte van de Ommegangsdreef. Binnen het plangebied waren twee uitgesproken landschappelijke delen terug te vinden, enerzijds het hoger gelegen zandiger deel, anderzijds een waterverzadigde beekdal ten zuiden. In het noordelijk deel was het archeologisch niveau het best bewaard. Hier werden antropogene greppels aangetroffen die als perceelsgreppels werden geïnterpreteerd. Het materiaal uit de opvulling was te dateren tussen 1200 en 1700. De sporen waren schaars en vormen geen structuren of vondstenconcentraties. Door de beperkte hoeveelheid aan archeologische sporen werd geen vervolgonderzoek geadviseerd.⁴

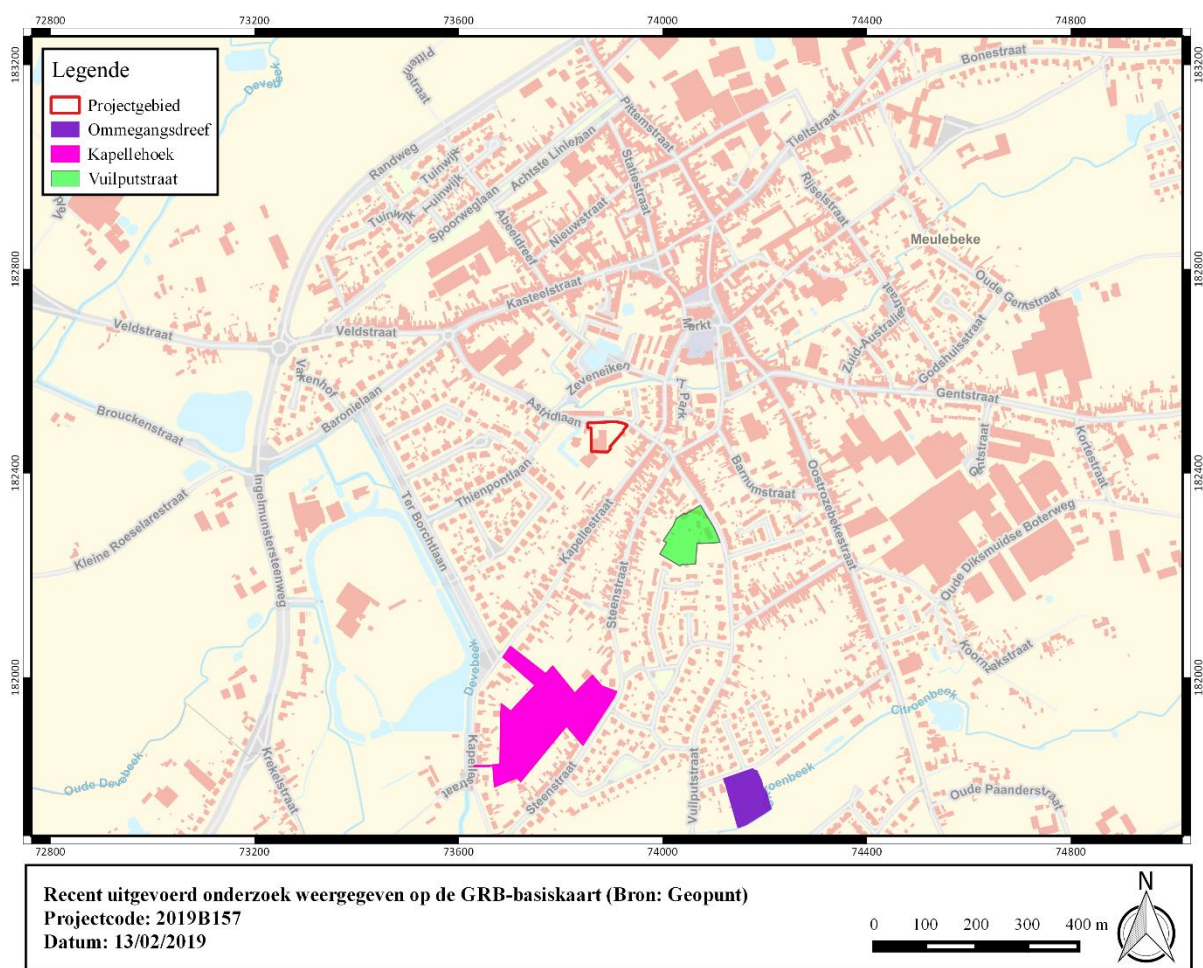
Tevens werd door Ruben Willaert BVBA recent onderzoek verricht ter hoogte van de Steenstraat, ca. 450 meter ten zuiden van het projectgebied. Hier werden 25 sporen vastgesteld die in hoofdzaak greppels betroffen. Bij twee sporen, die extra aandacht verdienen, werden houtskoolmeiers gelokaliseerd. De overige sporen waren recenter van oorsprong. Uit het onderzoek blijkt dat het plangebied vermoedelijk lang in gebruik was als akkerland. Voor één van de houtskoolmeiers werd een vervolgonderzoek geadviseerd in de vorm van C14-onderzoek en anthroologisch onderzoek.⁵

³ Polfliet, B. & Vanhecke, I. 2019. Meulebeke Vuilputstraat: archeologierapport, Ruben Willaert, BVBA, 46 p.

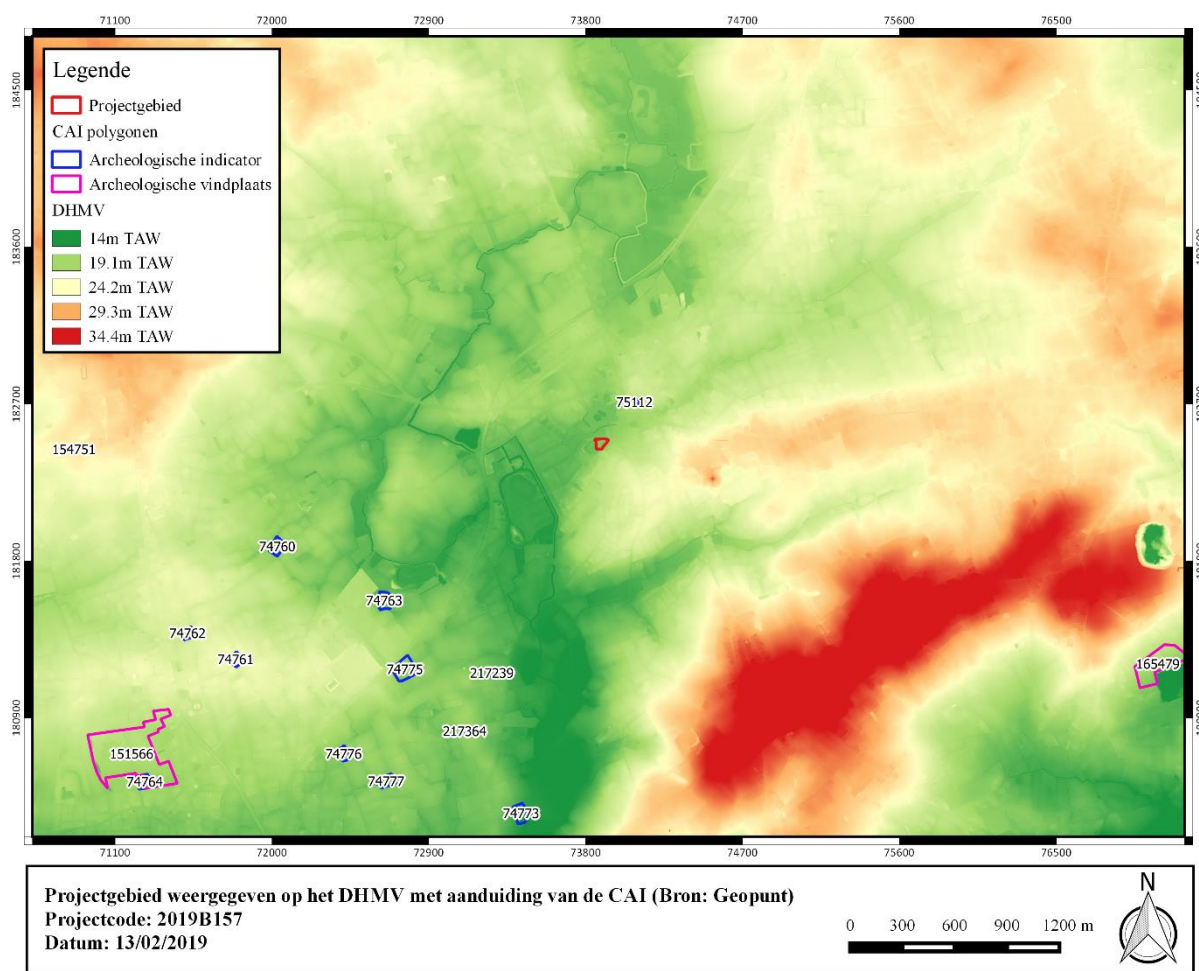
⁴ De Gryse, J., Van Crombrughe, H. & Slabbinck, F. 2017. Proefsleuvenonderzoek Meulebeke Ommegangsdreef, Ruben Willaert BVBA, Brugge.

⁵ Lefere, M. & Slabbinck, F. 2018. Kapellehoek Meulebeke: proefsleuvenonderzoek, Ruben Willaert BVBA.

Figuur 15: Onderzoek Kapellehoek en Ommegangsdreef weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

151566	Mechanische prospectie (2010), Opgraving (2012); NK: 15 meter Steentijd: silex (o.a. retoucheafslag) Romeinse tijd: 8 houtskoolrijke kuilen, vermoedelijk houtskoolbranderskuilen. Volle middeleeuwen: gebouw plattegrond - plattegrond van een gebouw met in de sporen aardewerk dat in de volle middeleeuwen kan geplaatst worden - mogelijke aanwezigheid van (meerdere) bijgebouw(en) – grachten - 2 greppels (niet duidelijk of ze tot dezelfde structuur behoorden) – aardewerk – één stuk bot 17e eeuw: pijpenaarde: pijpensteeltjes en -kopjes Nieuwe tijd: grachten Bron: Hantson W. e.a. 2010, Archeologisch proefsleuvenonderzoek Ingelmunster Zandberg, Soresma nv. - Eggermont N., Derweduwen N. 2014: Archeologische opgraving Ingelmunster Zandberg (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport, Ingelmunster.
165479	Mechanische prospectie (2013); NK: 15 meter

	Nieuwe tijd: voornamelijk greppels (o.a. perceelsindeling) en grachten, en enkele kuilen. Bron: Krekelbergh N., Janssens N. 2012: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem. Oostrozebeke, Vijverstraat, Baac rapport 56, Gent.
--	---

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

74760	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74761	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74762	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74763	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74764	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74773	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74775	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74776	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74777	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

Metaaldetectie

217239	Metaaldetectie (2017); NK: 15 meter 17 ^e eeuw: bronzen degenhanger, onversierd
217364	Metaaldetectie (2017); NK: 15 meter 16 ^e eeuw: Muntgewicht 1 Cruzado 1538-1555

Luchtfotografie

154751	Luchtfotografie; NK: 150 meter Onbepaald: circulaire structuur
--------	---

Toevalsvondst

75112	Toevalsvondst; NK: 15 meter Volle middeleeuwen: - sleuf in de kerk van westtoren tot aan het koor - geen sporen van vroegere fasen, wel resten van klokgieten
-------	--

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

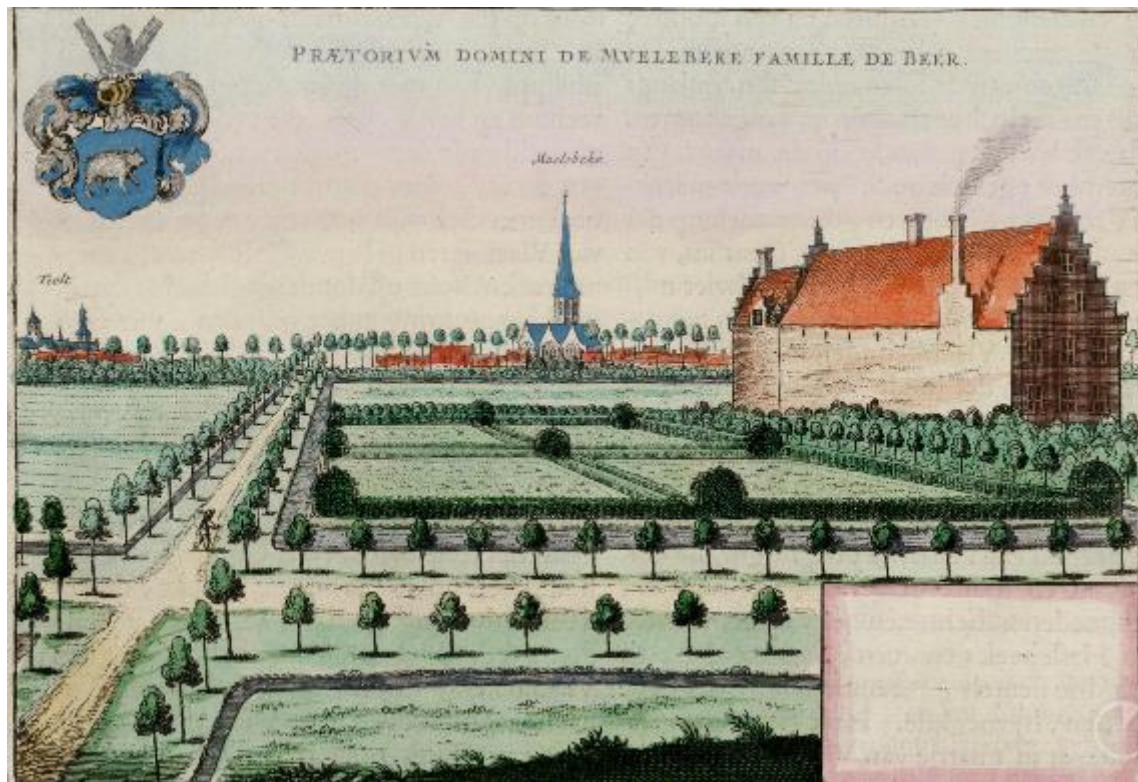
Meulebeke situeert zich op een uitloper van het zandlemig Plateau van Tielt, dat in het zuiden is begrensd door een dalsliert van de Mandel. Binnen het huidige grondgebied van de gemeente zijn Neolithische silexartefacten opgegraven die wijzen op de vroege nederzettingen in het grondgebied. Deze nederzettingen situeren zich aan de Paanders, het 'Goed Ter Lucht', en een zone nabij de oude spoorlijn naar Ingelmunster. De Bruggesteenweg gaat wellicht terug op een Romeinse heirweg. Daarnaast kruisen bij de huidige Plettinckplaats twee kleinere verbindingswegen uit de Romeinse tijd. Nabij het 'Dooder Lieden Land' werden bij een opgraving van een Romeins vlakgraf wapens en aardewerk aangetroffen.

Recent archeologisch onderzoek aan de Vuilputstraat lokaliseerde een mogelijk Romeins gebouw ca. 200 meter ten zuiden van de dorpskern.

Toponiemen zoals Robrechtgem en Manegem wijzen op oude Frankische nederzettingen. Tevens werd bij een opgraving een vlakgraf uit de Merovingische periode vastgesteld. Gedurende de vroege middeleeuwen ressorteert Meulebeke onder het bisdom Doornik en tegen het einde van de 7de eeuw is de streek reeds gekerstend. De eerste bidplaats wordt nog in de 7de eeuw opgericht aan het knooppunt van verschillende verbindingswegen en geleidelijk aan ontwikkelt zich hier een dorpskern. Meulebeke wordt aan het einde van de 9de eeuw enkele malen geteisterd door invallen van de Noormannen. Gedurende de middeleeuwen wordt het moerasgebied rond de oude Devebeek drooggelegd waardoor o.a. de Borchtmeersen ontstaan.

Net als het nabijgelegen Ingelmunster is Meulebeke een heerlijkheid van het leenhof van Dendermonde, ressorterend onder de kasselrij Kortrijk en is het samen met 21 andere parochies onderworpen aan de Roede van Tielt. De oudste vermelding van Mulenbeca dateert uit 1100. De hoofdheerlijkheid van de gemeente is Ter Borcht. In 1436 gaat Ter Borcht over tot het geslacht vander Douve, dat de naam 'Van Meulebeke' aanneemt. Dit onderschrijft de band tussen het kasteeldomein en het dorp. Op het einde van de 15de eeuw gaat het domein over op de familie De Beer. Deze familie blijft bezitter van de heerlijkheid Meulebeke tot aan het einde van de 18de eeuw. De beer op het wapenschild van Meulebeke is een verwijzing naar de familie De Beer, die sterk zijn stempel zal drukken op de Meulebeekse geschiedenis. De eerste stenen kerk van Meulebeke dateert uit ca. 1100. Vanaf de 14de eeuw speelt de Mandelvallei een voorname rol in de vlasindustrie. Aan het eind van de 15de eeuw telt Meulebeke reeds 2000 inwoners.

De 16de eeuw betekent een enorme bloei voor de vlas-en linnenindustrie. Gedurende de 17de eeuw zal het economisch belang van deze nijverheden nog toenemen. Tijdens de 17de eeuw wordt Meulebeke echter vaak belaagd door plunderende legers, waaronder de Fransen, die in 1645 de Sint-Amanduskerk in brand steken. De oorlogsproblemen zorgen samen met aanhoudende pestepidemieën voor een algemene verarming en bevolkingsrecessie in de regio. In 1655 verheft Filips IV de heerlijkheid Meulebeke of Ter Borcht tot baronie als dankbetuiging aan Nicolas de Beer. Figuur 12 toont ter Borcht met omliggende velden in 1641. Op de achtergrond is de Sint-Amanduskerk te zien.

Figuur 16: Ter Borch, Sanderus, 1641 (Bron: Heemkundige Kring Mulenbeca)

De rustige periode in de 18de eeuw wordt doorbroken wanneer de troepen van Lodewijk XV in 1744 de Kasselrij Kortrijk binnenvallen. In 1761 is het regiment van Saksen-Gotha in Meulebeke gelegerd. Uit de 18de eeuw dateren verscheidene wegen- en infrastructuurwerken, ter bevordering van de verbinding met nabijgelegen dorpen en steden. Aan het eind van de 18de eeuw kent Meulebeke ca. 7000 inwoners waardoor het de grootste plattelandsgemeente van de kasselrij Kortrijk is. Gedurende de 18de eeuw is er wederom een bloei van de vlasindustrie. Als centrum van de vlasnijverheid verkrijgt Meulebeke een markttoetrooi in 1784. Begin 1794 zijn er in Meulebeke Oostenrijkse troepen gelegerd. Op 19 juni 1794 komen de eerste Franse troepen binnen de dorpskern. Er is een inkwartiering van de soldaten in het kasteel Ter Borch. Aan de Oostrozebekestraat komt het hoofdkwartier met administratie.

De economie van Meulebeke beperkt zich in de 19de eeuw tot de landbouw en linnennijverheid. De linnennijverheid ondergaat aan het midden van de 19de eeuw een enorme crisis ten gevolge van invoerrechten in het buitenland, het verlies van de Spaanse markt (en zijn kolonies) en de concurrentie van de gemechaniseerde industrie. Meulebeke gaat gebukt onder pauperisme, mede door de landbouwcrisissen en epidemieën. Slechts in de tweede helft van de 19de eeuw gebeurt een geleidelijke modernisering van de industrie. De belangrijkste nijverheden in Meulebeke zijn de handweef- en de kantnijverheid. De voortschrijdende industrialisatie in de 20ste eeuw uit zich in het optrekken van nieuwe fabrieken en brouwerijen. De tewerkstelling blijft het grootste in de textielnijverheid.

De Eerste Wereldoorlog begint te Meulebeke met de inval van het Duitse leger op 15 augustus 1914. Een "Ortskommandantur" wordt achtereenvolgens ingericht in het huis Roelands op de Markt en in de pastorie; de kommandant zelf verblijft in het kasteel Ter Borch. Ook het kasteel Bossuyt wordt door de Duitsers bezet en herberg "Den Beer" wordt ingericht als "Soldatenheim". Fabrieken worden ontruimd en als voorraadschuren benut. De soldaten worden ingekwartierd bij burgers, boeren en vnl. in de school en het klooster te Marialoop. Tijdens de periode 1917-1918 zijn er hevige gevechten tussen terugtrekkende Duitse troepen en het

aanrukkende Franse leger. Op 18 oktober 1918 vindt de strijd om Meulebeke plaats. Gedurende de Tweede Wereldoorlog wordt een deel van de Belgische troepen gehuisvest in Meulebeke. Op 26 en 27 mei 1940 wordt de 'slag om Meulebeke gevochten'. Tijdens dit militair treffen zit de markt geprangd tussen het Duitse Leger dat vanuit het zuiden komt en het Belgische leger dat zich heeft ingegraven aan de spoorlijn Tielt-Ingelmunster.⁶

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Meulebeke, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122150> (geraadpleegd op 20 september 2016)

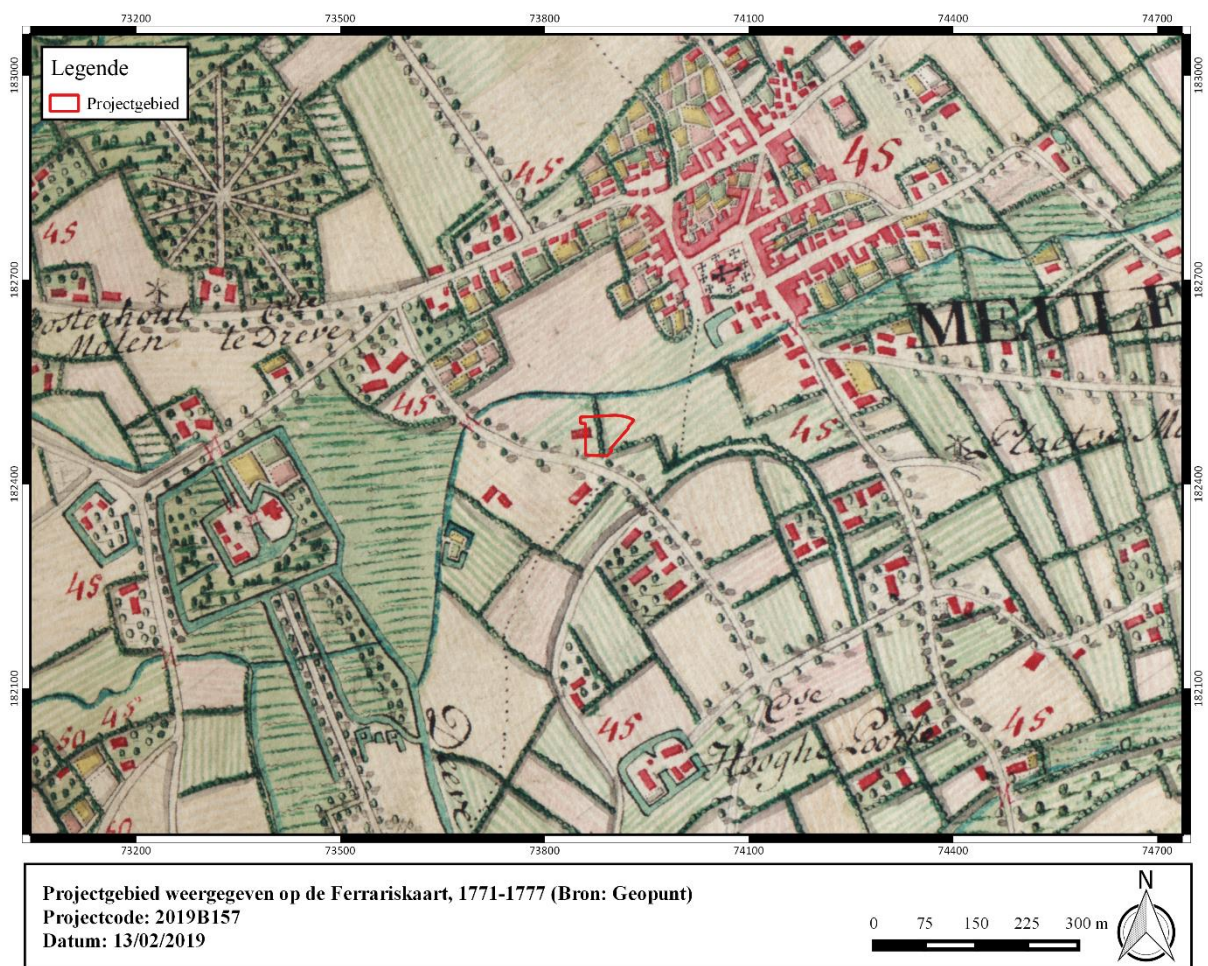

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Op de Ferrariskaart is een bescheiden rechthoekig gebouw waar te nemen in het westelijk deel van het plangebied. Rondom dit gebouw staat het onderzoeksterrein gekarteerd als akkerland, gelegen precies ten zuiden van de Lapperbeek.

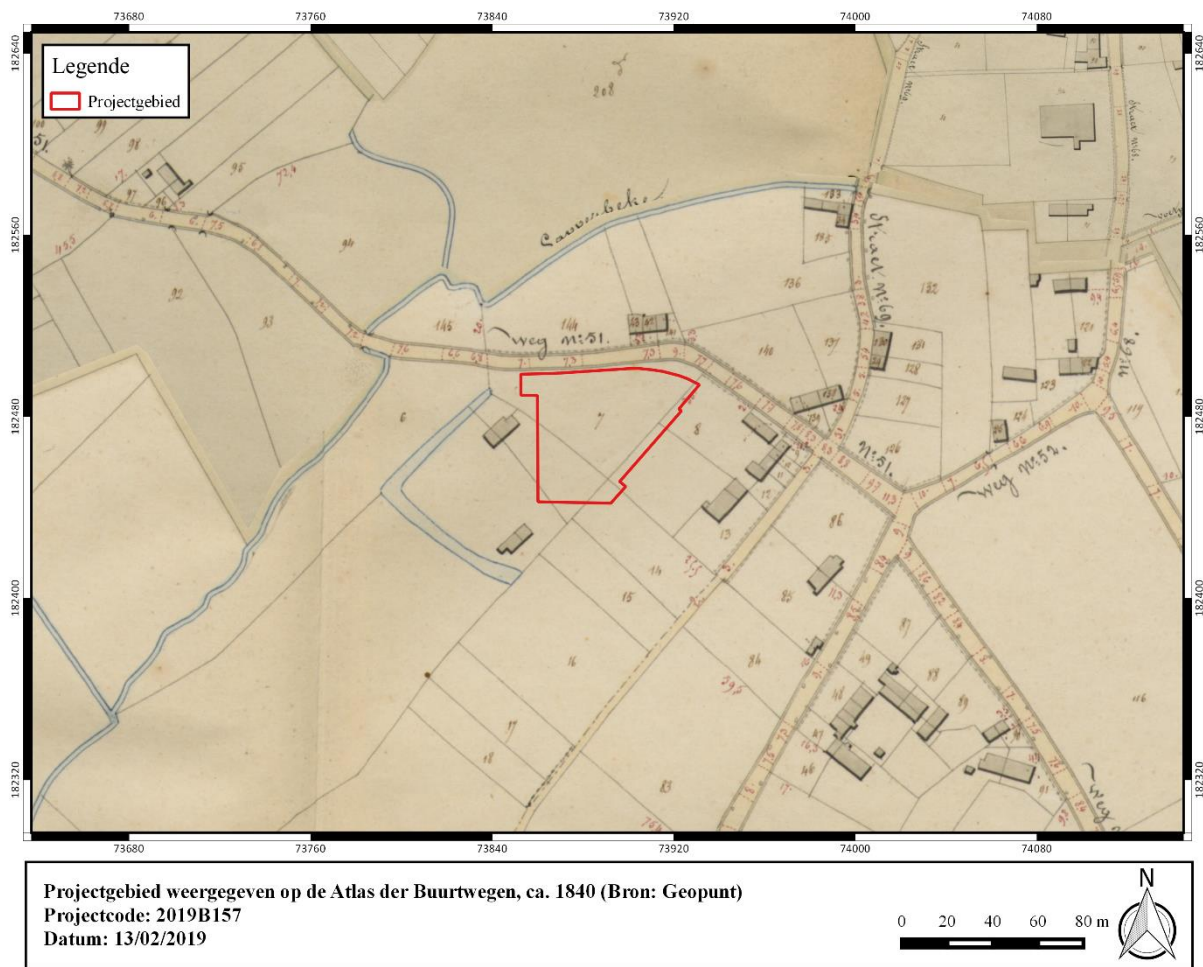
Gelet de situatie op de jongere meer betrouwbare kaarten dient het plangebied allicht iets zuidelijker gesitueerd te worden, aan de overzijde van de weg. Het verloop van deze weg loopt vermoedelijk reeds samen met het tracé van de huidige Astridlaan. Ook aan de overzijde van deze met bomen omzoomde weg is bebouwing waar te nemen. Ca. 500 meter ten westen situeert zich het omvangrijke complex van het kasteel ter Borch.

De Atlas der Buurtwegen geeft twee gebouwen weer in de directe omgeving van het plangebied. Deze situeren zich nabij een L-vormig waterhoudend lichaam, dat antropogeen van karakter lijkt. Mogelijk betreft het een deels bewaarde walgracht. Het onderzoeksterrein grenst ten noorden aan een weenis waarvan het tracé gelijkloopt met dat van de huidige Astridlaan. Het plangebied zelf is niet bebouwd. De Poppkaart geeft een gelijk beeld weer.

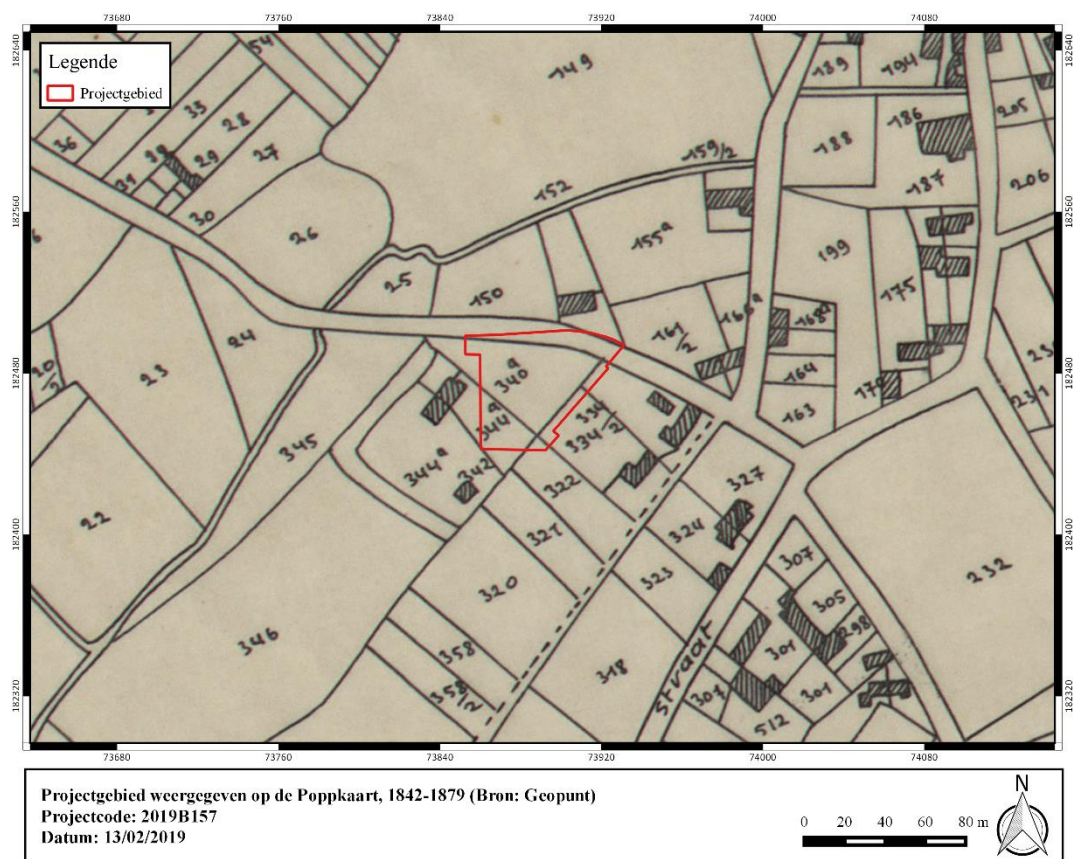

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

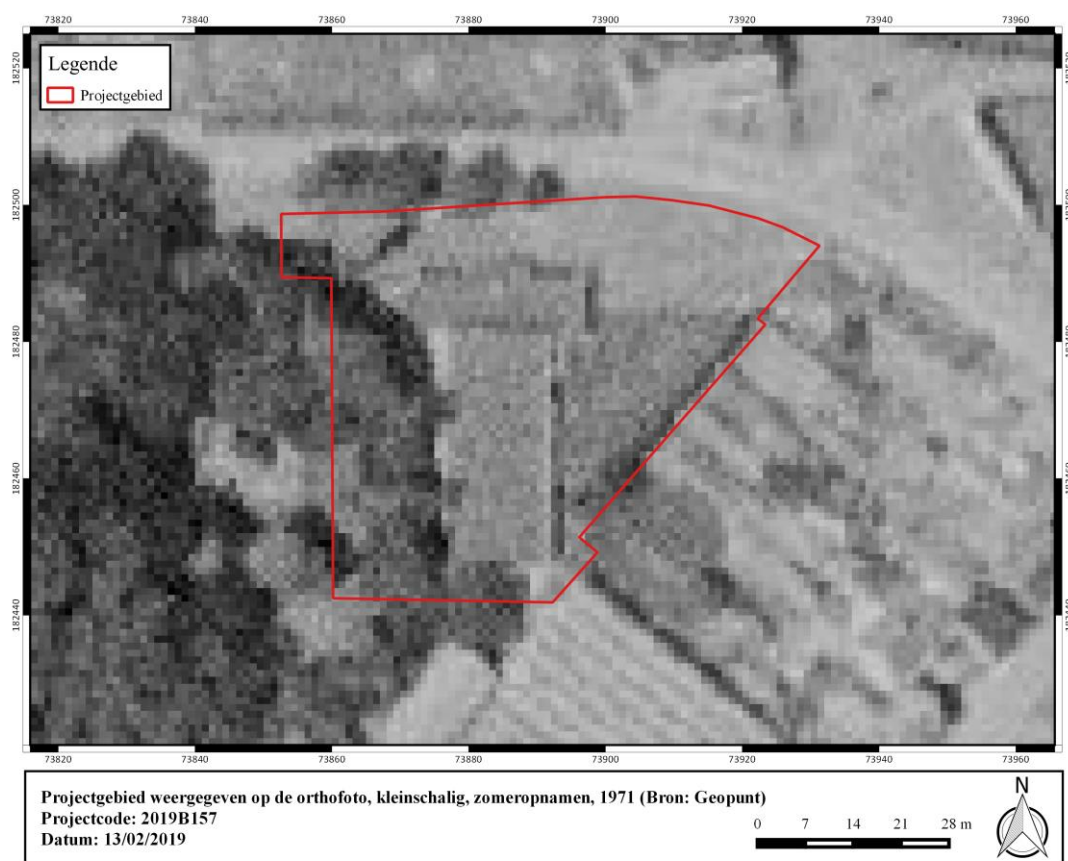
1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een zekere evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Op de orthofoto van 1971 is ter hoogte van het plangebied een magazijn/showroom van Pelswarenfabriek Bouckaert, een confectiebedrijf van bontleder en textiel, waar te nemene. Precies ten oosten van dit gebouw situeert zich een mazouttank van 10.000 liter. Eind jaren '70 maakt dit gebouw plaats voor de ruimere winkelinfrastructuur.

Het terrein wordt ingenomen door een winkelgebouw met omliggende verharding. Op heden is ca. 1015 m² van het plangebied bebouwd. Het overige deel van het terrein is verhard.

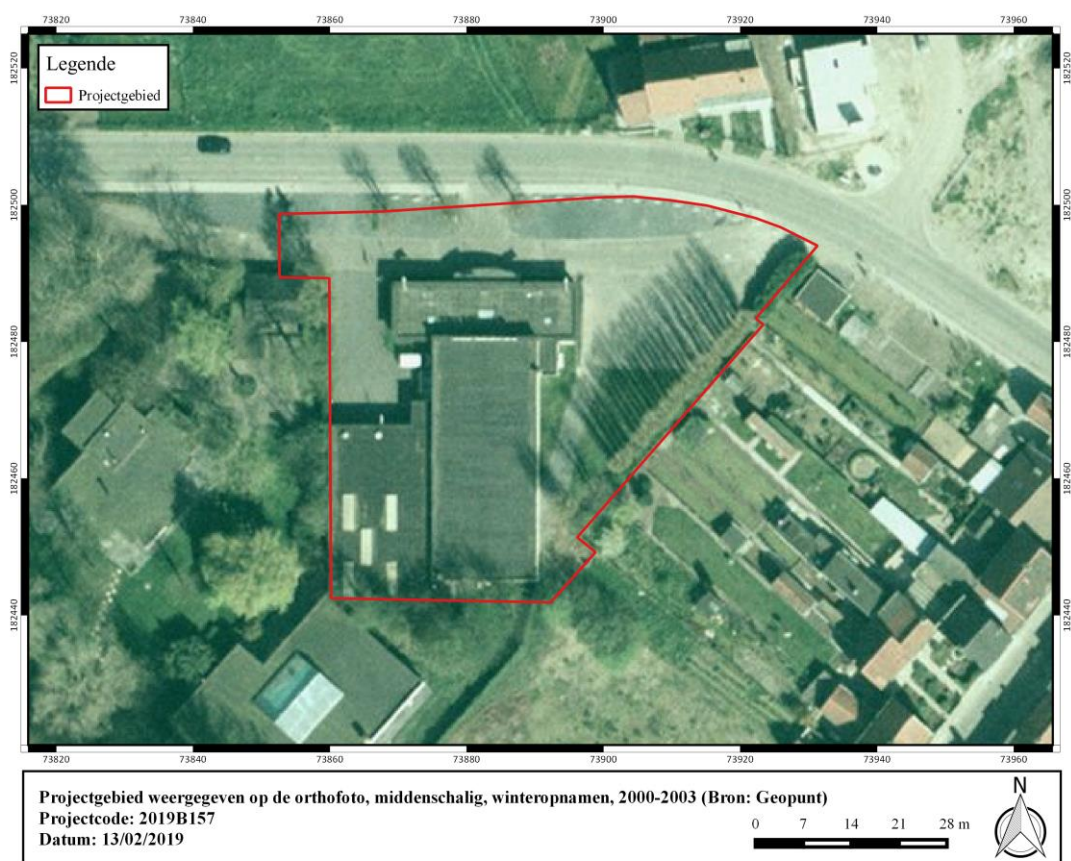
Figuur 20: Locatie magazijn/showroom pelswaren Bouckaert (bron: Sertius, 2011).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2017 (Bron: Geopunt);

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de sloop van de bestaande bebouwing en verharding en de realisatie van een nieuw commercieel pand met bijhorende infrastructuur aan de Astridlaan te Meulebeke. Het plangebied is ca. 3106 m² groot en quasi integraal bebouwd en verhard.

Landschappelijk gezien is Meulebeke gelegen in de zandleemstreek. Ten noorden van het plangebied stroomt de Lapperbeek/Dierdonckkouterbeek richting de Devebeek, een zijrivier van de zuidelijk gelegen Mandel. Het terrein bevindt zich op de overgang van de vallei van de (Oude) Devebeek en de zuidoostelijk gelegen getuigenheuvel waarop het gehucht 'De Paanders' zich heeft ontwikkeld. De Quarairgeologische kaart geeft ter hoogte van het plangebied een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen. Ter hoogte van de loop van de Lapperbeek zijn geen fluviatiele afzettingen gekarteerd. De bodemkaart geeft geen informatie met betrekking tot het sediment en bodemvorming, het gebied is gekarteerd als 'bebouwd'. De impact van de huidige bebouwing op het bodemarchief is niet gekend. Gelet de profielopbouw kan uitgegaan worden van een relatief oppervlakkige archeologische situatie. De ligging op de overgang tussen de vallei van de Devebeek en hoger gelegen, drogere terreinen impliceert een verhoogde verwachting inzake de aanwezigheid van gemeenschappen jager-verzamelaars.

De cartografische bronnen wijzen op een ruraal gebruik van het plangebied en de belendende percelen op het eind van de 18^e eeuw. Het terrein bevindt zich, op de kaart van Ferraris, op zo'n 300 m ten zuidwesten van de historische kern van Meulebeke. Nabij het plangebied is bebouwing afgebeeld. Het huidige stratenpatroon is op de Kabinetskaart reeds duidelijk herkenbaar. Ten westen van het plangebied is een oversteekplaats in de Lapperbeek weergegeven. Jonger kaartmateriaal geeft een gelijkaardige situatie weer. Opvallend is de aanwezigheid van een gracht die de bebouwing ten westen van het plangebied afschermt op de Atlas der Buurtwegen. Deze gracht is tevens herkenbaar op het DHMV. De Popp-kadasterkaart geeft een quasi identieke situatie weer. Het onderzoeksgebied zelf lijkt vrij van bewoning gedurende de 19^e eeuw.

Op het plangebied of in de directe nabijheid zijn geen archeologische waarden gekend. Recent werd op ca. 200 m ten zuidoosten van het plangebied een opgraving uitgevoerd. Hierbij werden resten van Romeinse bewoning en landindeling onderzocht⁷. Aan de overzijde van de Devebeek, op het grondgebied van Ingelmunster, bracht onderzoek artisanale sporen uit de Romeinse periode en bewoningsporen uit de middeleeuwen aan het licht. Daarnaast werden ook enkele lithische artefacten gerecupereerd (CAI 151566). Recent werden tevens een aantal proefsleuvenonderzoeken uitgevoerd enkele honderden meters zuidwaarts. Dit onderzoek is nog niet opgenomen op het kaartblad van de CAI. Bij dit onderzoek werden resten van middeleeuwse en vroegmoderne bewoning aangesneden, hetgeen op basis van het cartografisch materiaal verwacht kan worden. Ter hoogte van het plangebied geldt dan ook een verwachting inzake middeleeuwse bewoning en/of bewerking. Sporen uit oudere perioden kunnen geenszins uitgesloten worden.

Op basis van de beschikbare gegevens kan ter hoogte van het plangebied uitgegaan worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat uit zowel vondsten- als sporenarcheologie. Het terrein is op heden echter integraal bebouwd en verhard, hiervan is de impact op het bodemarchief niet gekend. In eerste instantie dient een landschappelijk bodemonderzoek na te gaan in welke mate archeologisch onderzoek nog zinvol kan zijn. Blijken relevante bodemhorizonten m.b.t. artefactensites bewaard, dienen deze archeologisch

⁷ Polfliet B., 2018, Archeologierapport Opgraving Vuilputstraat-Meulebeke, 2018J296

afgeboord te worden. Met betrekking tot sporenarcheologie is de meest geschikte onderzoeksmethode een proefsleuvenonderzoek, tenzij uit de waarnemingen van het landschappelijk bodemonderzoek blijkt dat het bodemarchief is verstoord.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2018

AGIV

De Gryse, J., Van Crombrugghe, H. & Slabbinck, F. 2017. Proefsleuvenonderzoek Meulebeke Ommegangsdreef, Ruben Willaert BVBA, Brugge.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Lefere, M. & Slabbinck, F. 2018. Kapellehoek Meulebeke: proefsleuvenonderzoek, Ruben Willaert BVBA.

Polfliet, B. & Vanhecke, I. 2019. Meulebeke Vuilputstraat: archeologierapport, Ruben Willaert, BVBA, 46 p.

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

